

P
R

O
S
T

O
R

Mary Karrová

Klub Ihářů

Přeložil Josef Moník

•

•

•

•

•

•

•

P R
O S T
O R

Mary Karrová

**P R
O S T
O R**

Mary Karrová

Klub Ihářů

přeložil Josef Moník

Praha, 2023

**P R
O S T
O R**

Knihu finančně podpořilo
Ministerstvo kultury České republiky

MINISTERSTVO
KULTURY

All rights reserved. This edition published
by arrangement with Viking,
an imprint of Penguin Publishing Group,
a division of Penguin Random House LLC.

© 1995 by Mary Karr
Translation © Josef Moník 2023
Afterword © Hana Ulmanová 2023
Czech edition © PROSTOR 2023

ISBN 978-80-7260-533-0

Úvod

Nedlouho předtím, než maminka zemřela, odloupl člověk, který nám přišel předělat kuchyň, ze zdi obkladačku. V ní byl zvláštní kulatý otvor. Chlapík se vkleče narovnal, zvedl dlaždičku a v tu chvíli to vypadalo, že ji slunce za zežloutlou záclonou propálilo laserem. Mrknul na moji sestru Lecii a na mě, pak pohlédl na naši šedovlasou matku, skloněnou nad knihou o Marku Aureliovi a miskou s pálivým chili, a prohodil: „Tohle ovšem, paní Karrová, vypadá jako díra po kulce.“

Lecia se ihned ozvala: „Mami, není to od toho, jak jsi vystřelila na tátu?“

Matka zašilhala, sešoupla brýle ze svého patricijského nosu a řekla blazeovaně: „Ne, to je od toho, jak jsem střelila po Larrym.“ Otočila se a ukázala na jinou stěnu: „Na tátu jsem vystřelila támhle.“

Což vysvětluje hned zkraje, proč jsem se rozhodla napsat *Klub lhářů* jako memoár, a ne jako beletrii: když vám osud nabídne takové literární postavy, nač se namáhat s nějakým vymýšlením? Také to osvětluje matčinu rebelskou povahu a skutečnost, že se za své minulé činy vůbec nestyděla. Ostatně dlouhou dobu před smrtí vůbec nepila.

Upozorňovala jsem matku i Lecii průběžně na všechno, co hodlám napsat, řádku po řádce, a matka od samého začátku souhlasila: „Jo, klidně to ze sebe dostaň. Kdybych se měla starat, co si kdo myslí, tak bych pekla koláčky a chodila na rodičovský schůzky.“ Lecia mě navzdory své vrozené zdrženlivosti podpořovala rovněž, protože jsem zoufale potřebovala peníze na auto (coby matka samoživitelka v Syracuse ve státu New York, kde jezdí autobus dvakrát denně a sníh se měří na metry). Potřeba peněz je v našem rodu důvod nanejvýš ušlechtilý, ale Lecia by podpořila každý projekt, do kterého bych se chtěla pustit. („Je-deš pozabíjet pár lidí? Fajn, spousta zmrdů si smrt zaslouží.“)

Vydání *Klubu lhářů* (a jeho pokračovatelky *Cherry*) mělo

jeden překvapivý následek – dříve tabuizovaná témata v naší rodině vyplula na povrch. Nebylo už třeba zamlčovat matčinu náklonnost k pití a nepokryté vyhrožování střelnými zbraněmi ani počet jejích manželství (sedm, z toho dvě s naším tátou, naftařským dělníkem).

Po vydání knihy jsme si zvykli i na věci, které nás dřív vnitřně stravovaly a málem nás jako rodinu zničily. Fungovalo to jako jistý typ averzivní terapie – nějakým způsobem do nás ty události prosákly ještě hlouběji. Jejich odhalení nám pomohlo se z nich vyléčit, ačkoli to nebyl hlavní cíl. Dávne katastrofy se najednou daly zvládnout. Řekové tomu říkají katarze.

Abych byla konkrétní: Při jedné televizní talk show v Hous-tonu, kde moje republikánská sestra úspěšně podnikala v pojišťovnictví, se na mě před kamerou obrátila rozverná moderátorka ranního vysílání a zeptala se (takovým tím roztomilým tónem, jako když chcete slyšet recept na rozinkový koláč): „Jaké to je, když se vás matka pokouší zabít řeznickým nožem?“ S líbezným úsměvem na namalovaných rtech – nejspíš čekala podobně roztomilou odpověď, jenže Lecia vedle mě mimo záběr vykřikla z plných plic: „Je to úplně na hovno!“ Takže jsem neřekla nic, kameramani to stříhli a všechno se muselo nahrávat znovu.

Na následujících stránkách se dočtete, jaké údésné břemeno nesla Lecia na svých bedrech už od základní školy, když se nejružnějším způsobem snažila zabránit naší vznětlivé matce, aby úplně neshořela. Nejenže si už v jedenácti poradila s řadičí pákou, ale dokázala přesvědčit průměrného dopraváka, aby jí nedal pokutu s tím, že si zapomněla řidičák doma: *Pane strážníku, spěchám se sestřičkou k mámě, protože má příšernou horečku, chudinka*. Mojí úlohou bylo nasadit patřičně zbědovaný výraz. (Až bude paměti psát Lecia, budu já v nich vždycky blinkat, brečet nebo se počůrávat.)

Všechny ty historky se mě samozřejmě týkají osobně, ale už se jimi tolik netrápím – po deseti letech už jsem někdo jiný než ta žena, která *Klub lhářů* napsala. Když děláte knize marketing po takové době od vydání, stane se z vás – jak říká spisovatel Ian

McEwan – zaměstnanec vašeho dřívějšího já. Kromě občasného čtení ukázek na požádání jsem tu knihu neotevřela od chvíle, kdy jsem nahrávala její audioverzi, a nijak už o to nestojím.

Jedno velké potěšení mi ovšem kniha skýtá neustále – reakce čtenářů, kteří se v ní našli. Když po nějakém čtení podepisuji výtisky, zůstane se mnou pokaždé někdo až do konce, a zatímco ostatní lidé odcházejí, odtáhne si mě stranou a vypraví mi nějakou nepravděpodobnou rodinnou ságu. Lidi si mě k takovým projevům důvěry vybírají, protože mají za to, že se do nich vcítím, a ono se to také pokaždé doopravdy stane.

Ale poprvé jsem se na tuto cestu vydala s malou dušičkou. Bála jsem se, že bytosti, které mám na světě nejraději, se budou ostatním jevit jako směšné karikatury, mě samotnou pak budou litovat jako nějakého dickensovského sirotka. Opak byl pravdou. Po celé zemi se mi svěřovali čtenáři z nejrůznějších vrstev a nejrůznějšího založení s bolestmi svého dětství, které se od toho mého samozřejmě v mnohém lišilo, co se týče emočních i materiálních průšvihů. Ale pocity byly totožné. Objížděla jsem jedno město za druhým a cítila, že se kolem mne shromažďuje spřízněná komunita.

I napohled dokonalé příbuzenstvo si projde obtížným obdobím. „Já pocházím právě z takové rodiny Donny Reedové, do které jste toužila být adoptovaná,“ sdělila mi jedna elegantní dáma z Chicaga. Její tatínek doktor měl na krku žalobu pro zanedbání povinné lékařské péče. A každý večer si naléval ze stříbrného šejkru o něco víc sklenek martini, než by se slušelo. Taky se proslýchalo, že si začal se sestřičkou.

To mě zaujalo. „Jak to dopadlo?“

„Zvládli jsme to,“ řekla. „Prostě to přešlo.“ Ale až poté, co jí jedné noci opilý zničil cadillakem kolo a matka mu pohrozila rozvodem. Ležela v posteli jako já, nespala a cítila, jak se metaforické základy domova otrásají a rodiče na sebe řvou tak, že připomínali přízraky z hororů.

Ne každý, s kým jsem mluvila, si pamatoval tyhle karamboly jen jako drobné bolesti dětství. Rodiče jednoho člověka byli

drogoví dealeri a vozili ho přes několikere hranice států se sáčky heroinu přilepenými zespodu k fusaku. Jiná žena v pěti letech na vlastní oči sledovala, jak se její matka alkoholička oběsila, a snažila se přitom zakrýt oči mladšímu bratříčkovi, aby to neviděl.

Tyhle historky vyvracely mýtus, že bouřlivá rodinná dramata člověka nutně odsoudí k životní izolaci v postranním traktu psychiatrické léčebny. Většina těchto lidí vypadala – alespoň navenek –, jako že se z bolestného dětství vyhrabali, aniž by je museli vytěsnit.

Jedna terapeutka v portlandském knihkupectví mluvila konkrétně o tom, jak mocně na ni v životě působilo vyprávění. Vychovala ji chronická schizofrenička, oblečení do školy pro ni vybíral sám Pánbůh skrze pokyny, které sděloval matce v rádiu. Dívka, podobně jako já, dokonale ovládla způsob, jak se vetřít do domu cizích lidí. Na fakultě podstoupila terapii proti depresím. Po padesátce nosila plášť od Burberryho, byla šťastně vdaná a měla dospělé děti. A byla v úzkém kontaktu s matkou, jejíž náladové zvraty se díky nové medikaci i s věkem ubývajícímu stresu zlepšily.

Jedna žena z Chicaga mi sdělila, že přežila právě díky příběhům. Převyprávění rodinné ságy je základem tradiční terapie. Mluvte o tom, říká stará moudrost, a bude vám líp. Na základě příběhů z dětství si tato žena vytvořila nové já, jež nebylo ani odtržené od své minulosti, ani v ní zabředlé.

Toužíme se ujistit, že si v rámci víceméně izolované rodiny počínáme správně, a osobní zkušenost dokáže změnit život jak vypravěčům, tak i posluchačům. Podobně jako kdysi román využil zkušeností městské průmyslové společnosti, na kterou nezapíralo kázání, epištoly ani epické básně, tak se memoár svým výrazně osobním stylem potýká s rodinnými tématy způsobem, který je současným čtenářům blízký. Dobré memoáry potvrzují mou zkušenost z narušené rodiny. Fungují jako hostie při přijímání, jako by vytvářely novou podstatu.

Udělala jsem si neformální průzkum mezi ostatními spisovateli a zjistila jsem, že se *Klub lhářů* v něčem liší – nejde ani

tak o počet dopisů, jimiž na ně čtenáři reagovali, ale spíš o jejich délku a intenzitu. Zprvu jsem během úvodních měsíců, kdy se vyhříval na druhé příčce žebříčku v *New York Times* (na první místo nikdy nedosáhl), dostávala čtyři sta až pět set dopisů týdně. Nyní počty bůhvíproč kolísají od nějakých dvaceti po šedesát za rok.

Kolik z nich začíná slovy „Nikomus jsem tohle ještě nevyprávěla, ale...“? Nepočítala jsem to. Spousta.

Jistěže podstatnou část z nich tvořily nabídky k sňatku z vězení – trestanci chtěli, abych jim inkognito pomohla sepsat srdceryvné příběhy o nespravedlivém uvěznění, a zároveň si malovali vidiny manželských návštěv. Ale většina dopisů přicházela od obyčejných lidí, kteří v nich vyprávěli své vlastní rodinné historky. Dostávala jsem školní fotografie cizích lidí, novinové výstřižky a smuteční oznámení, dokonce (v jednom případě) oxeroxovaný ochranný příkaz. Psala mi řada psychiatrů s tím, že dali mou knihu přečíst svým pacientům a zjistili, že má kladný účinek při terapii pro oběti pohlavního zneužívání, alkoholismu a dětských traumat.

Při četbě *Klubu lhářů* jako by se v lidech něco pohnulo. „Díky vaší knize se mi vynořila v hlavě spousta vzpomínek.“ Nebo: „Po přečtení *Klubu lhářů* jsem se znovu smířila s bratrem.“ Případně: „Sepsala jsem něco z toho, čím jsme si prošli, když se táta vrátil z Vietnamu.“ Nebo: „Netušila jsem, jak dlouho mě zevnitř vyžíralo matčino úmrtí na rakovinu.“

Přesně po takových reakcích spisovatelé touží. Něco takového jsem si představovala v dětství o Dni matek, když jsem kreslila pastelkou na čtvrtku. Jako by příběh ve čtenářích něco přepnul, jako když cvakne vypínač v hlavě, a oni se vydají na cestu intenzivnějšího citu a prožívání.

Minulý týden jsem v jednom bistru na Manhattanu zažila něco mimořádného. S pár lidmi jsme si povídali po hodině jógy a mimo jiné došlo na téma memoárové literatury. Jedna žena odložila mazací nůž a celá rozrušená se ke mně obrátila. „Musíte si přečíst *Klub lhářů* od Mary Karrové.“ Byla to

druhořadá broadwayská herečka, ale tvářila se zaujatě jako reklamní agentka.

Odpověděla jsem: „Já jsem Mary Karrová.“

Načež jí vyhrkly slzy, hrozně se omlouvala a otírala si oči papírovým kapesníkem. „Vaše kniha mi změnila život,“ řekla.

Zní to možná namyšleně, jako že se vytahuju, ale stává se to tak běžně, že to stojí za zmínku. Během setkání se mnou se spousta lidí rozplakala, takže jsem si zvykla s sebou nosit na autogramiády papírové kapesníčky. Vymyslela jsem si dokonce vtip, který měl nějak odlehčit zklamání z toho, že jsem osobně tak nezajímavá a nudná. Když někdo řekl, že mou knihu dostal od svého terapeuta (což byl případ i téhle dámy), doporučila jsem mu, aby dotyčného zažaloval pro zanedbání lékařské péče, protože se v knize rozhodně nevyskytuje žádný následováníhodný vzor. Když jsme z restaurace odcházely, dala mi herečka svou navštívenku. „Mohla bych vám vyprávět spoustu historek,“ řekla.

Její historky nepochybně potvrdí jedinou pravdu o příbuzných, kterou mě celá ta odysea s *Klubem lhářů* naučila: každá rodina s více než jedním členem je rodina dysfunkční. Jinými slovy, člun, ve kterém se cítím tak opuštěná, je ve skutečnosti loď, na které jsme všichni.

Klub lhářů byl zpočátku míněn coby milostné vyznání adresované dysfunkční rodině, dokázal ovšem podnítit psaní milostných dopisů z celého světa. Jeho vydání mi – uprostřed života a nečekaně – přineslo něco, po čem tak zoufale toužila zasněná holka, která se utěšovala jenom čtením: onu mytickou vesnici společně naladěných duší, jež spolu rozkvetou při líčení starých příběhů – těch, které vzrušují a osvobozují, těch pravých. Pojdme na ně.

Mary Karrová
profesorka literatury na Syrakuské univerzitě
prosinec 2004

Charlie Marii Moore Karrové
a J. P. Karrovi;
první mě naučila milovat knihy,
druhý příběhy

Máme svá tajemství a svou potřebu se k nim přiznat. Možná si vzpomeneme, jak nás v dětství byli dospělí schopni prohlédnout a viděli do nás, a jaký to byl úspěch se strachem a chvěním vyslovit svou první lež a zjistit tak, že jsme v určitém ohledu beznadějně osamoceni, že v našem vnitřním území mohou být pouze naše stopy.

R. D. LAING

Rozdělené self

I. Texas, 1961

nakonec nezáleží na ničem
krom schopnosti přetvářky,
jež vyryla stopu v mysli
dove sta memoria

EZRA POUND, „Canto LXXVI“

Kapitola první

Nejjasněji si vzpomínám na jeden okamžik ponořený do tmy. Bylo mi sedm, přede mnou klečel náš rodinný lékař a já jsem seděla na matraci na holé podlaze. Z rozepnutého žlutého golfového trička mu jako věčko lezly chlupy na prsou. Nikdy předtím jsem ho neviděla jinak než v bílé naškrobené košili s šedou kravatou. Ta změna mě znervózňovala. Tahal za lem mojí milované noční košilky – byl na ní vzorek kytic texaských chrp svázaných stuhou na poli bavlny bílé jako plenka. Schovávala jsem kolena pod ni, a tak vznikl stan. Mohl mi ji klidně jedním škubnutím přetáhnout přes hlavu, ale bůhvíproč se mírnil. „Ukaž mi ty modřiny,“ řekl. „No tak. Neublížím ti.“ Za silnými brýlemi měl vodově modré oči a pod nosem knír, který vypadal jako housenka. „Prosím. Jenom si ji povytáhni a ukaž mi, kde tě to bolí,“ řekl. Svíral lem mezi palcem a ukazováčkem. Neplakala jsem ani si nepamatuji, že by mě něco bolelo, ale on ke mně mluvil takovým tím prosebným tónem, jako když měl za zády schovanou dlouhou jehlu. Měla jsem ho ráda, ale moc jsem mu nevěřila. V pokoji, který jsem měla společně se sestrou, byla tma, ale moc jsem si nechtěla vyhrnovat noční košilku v obýváku, kde se to hemží cizími lidmi.

Trvalo tři desetiletí, než se ten okamžik znovu rozeběhl. Sousedé a příbuzní mi pomohli ten jasný výjev vložit do celkového panoramatu. Čelo postele u zdi ve tmě za doktorem vypadalo hrozivě, jako pavouk. V jednom rohu pokoje ležel překocenyý prádelník jako bezmocná želva na zádech, zásuvky rozházené všude kolem. Válely se tu hromady šatů, skládanky, komiksové sešity a knihy ze Zlaté knižnice, které mi matka kupovala ve frontě u pokladny, když jsem čekala v autě. Ve dveřích jako v rámu stála zezadu osvětlená obrovská postava šerifa Watsona. Na jedné mohutné paži držel mou devítiletou sestru. Na sobě měla růžové pyžamo a nohama mu obemýkala pas. Hrála si s jeho odznakem až příliš soustředěně, než

aby ji taková věc mohla opravdu zajímat. Už v tomhle věku chovala cynický odpor k jakékoli formě autority. Byla známá tím, že se posmívá jeptiškám na ulici a odmlouvá učitelům. Ale teď jsem viděla, jak nasadila uctivý pohled. Výraz šerifovy tváře se skrýval v hlubokém stínu kovbojského klobouku, ale zaznamenala jsem jakýsi lehký náznak úsměvu, což jsem u něj dosud neviděla.

Ze šerifa se mi trásla kolena. Bála jsem se ho, protože se otec rád pral. Odtáhl vždycky síť proti hmyzu, klouby celé odřené a zakrvácené, přisedl si ke mně a k Lecii (mám vám říct, že se to vyslovuje „Lisa“) a varoval nás. „Kdyby se tu objevil šerif, řekněte mu, že jste mě už několik dní neviděly.“ Šerif se ovšem nikdy neukázal, takže jsem si nemohla vyzkoušet, jestli umím bez mrknutí oka lhát. Té noci mě ale už jeho samotná přítomnost zaplavila zvláštním pocitem: *Provedla jsem něco špatného a teď je tu šerif*. Kdybych tehdy dokázala promluvit nebo kdyby mi byl někdo kolem ochotný naslouchat, nejspíš bych mu řekla právě tohle. Ale když jste dítě a děje se něco velkého, tak je to stejné, jako byste byli kus nábytku – v podstatě se s vámi nikdo nebaví.

Teprve časem začalo panorama ožívat, jako filmový výjev v křišťálové kouli, jež halí vířící mlhavé skvrny, než se konečně zaostří. Pomalu jsem rozeznávala pohybující se lidi; pak se jedním trhnutím obraz srovnal a náhle oživil. Šerifova brada se s jakousi pravidelností vynořovala ze tmy do světla a zase zpátky. Říkal něco, co jsem neslyšela, mé blondaté, najednou tak andělsky vychované sestře. Ve vedlejší místnosti se objevilo několik hasičů v kanárkově žlutých kombinézách a doktor Boudreaux mi začal tlustými prsty znovu popotahovat lem kyticíkové košilky, jako to dělají staré dámy, když ohmatávají metrový textil. Venku musela stát sanitka, protože místnost bičovaly v pravidelných intervalech velké trojúhelníky červeného světla. Skoro jsem cítila, jak mi běhají po tváři, a oknem jsem viděla přes síť zimolezu šlehat plameny ohně podobného obřímu táboráku.

Noc nabývala na hlasitosti. Domem duněly těžké boty. Někdo v sanitce vypnul sirénu. Zadní dveře se otevřely a zabouchly. Tátův pes Nipper zavile vrčel a řinčel řetězem na dvorku. Byl to pes potvora, vycvičený na pití piva a kousání cizích lidí. Skákal z okna rozjetého nákladáku a pouštěl se do rvačky s každým psem v dohledu. Jednou zabil nějaké paní čivavu – třepal s ní jako s hadrem, zatímco se ho otec marně snažil vylákat z garáže její majitelky, která ječela a plakala. Když teď neznámý hlas vyzval nějakého zkurvysyna, ať uhne z cesty, věděla jsem, že myslí Nipperu, který té noci zmizel v bažinách východního Texasu – nebo spíš, jak usoudila sestra, v plynové komoře místního útulku. V každém případě jsme ho už nikdy neviděli, což mně nijak nevadilo. Ten pes mě nejednou pokousal.

Další bouchání dveřmi, dupání těžkých bot a praskání z vysílačky v policejním autě na ulici. „No tak, děťátko,“ řekl doktor Boudreaux, „ukaz mi ty modřiny. Nic ti neudělám.“ Čekala jsem, až se pohledem setkám se sestrou, abych věděla, co mám dělat, ale ona byla jako uhranutá tou šerifskou hvězdou.

Nevzpomínám si, že bych něco řekla. Ale asi jsem nakonec doktoru Boudreauxovi řekla, že žádné modřiny nemám. Žádné jsem neměla. Trvalo mi chvíli, než jsem se o tom předsvědčila, ale ještě déle mně trvalo, než jsem celou věc dostala z hlavy a přemístila se do zbytku života.

Dál si pamatuju, že mě šerif Watson odvedl. Na ruce držel stále Lecii, která se rozhodla dělat, že spí. Měla jsem oči ve výšce jeho opasku se služebním revolverem a malým koženým obuškem, jaký musel být i tenkrát ve státě Texas zakázaný. Měl tvar obrovské černé slzy. Bránila jsem se pokušení si na něj sáhnout. Lecia měla po celou dobu hlavu zabořenou do šerifova krku, ale já věděla, že spaní předstírá. Normálně spala jako kočka a v tomhle virválu prostě musela být vzhůru. Šerif mě držel za levou ruku. Pravou jsem natáhla a štípla sestru do špinavého kotníku. Silně. Pokusila se mě kopnout,

pak nohu stáhla z dosahu a znovu se ponořila do hraného spánku na šerifových prsou.

Dopravní strážníci a hasiči postávali s rozpačitou těžkopádností nezvaných hostů, kteří hodlají zůstat dlouho. Někdo uvařil konvici kávy a její ořechová vůně překryla těžký chemický zápach benzinu z ohně na zadním dvorku. Muži v obýváku nás zeširoka obešli a přesunuli se do kuchyně.

Věděla jsem, že žádný z rodičů nepřijde. Táta měl šichtu od půlnoci do rána a šerif řekl, že jeho zástupce odjel do fabriky, aby se tam tátu pokusil najít. Dále nám řekl, že matku odvezli „pryč“, protože byla „nervózní“.

Na tomto místě bych měla vysvětlit, že výraz „nervózní“ v nářečí východního Texasu vystihuje stejně výstižně všechno od chronického okusování nehtů až po nejtěžší psychózy. Pan Thibideaux u nás v ulici ustřelil hlavu manželce a třem synům, potom podpálil dům, načež si podepřel bradu hlavní brokovnice a palcem u nohy zmáčkl spoušť. Chodívala jsem k nim v sobotu na noc za jeho dcerou, mažoretkou, která se na střední těšila jistě oblibě, ale jinak si v souvislosti s ním pamatuju jenom to, že měl vojenský zástřih a byl přísný. Dělal v rafinerii jako táta a byl také jáhnem u baptistů.

Bylo mi něco kolem pětadvaceti, když pan Thibideaux svou rodinu vyvraždil. Považovala jsem se za básnířku a četla jsem s oblibou klasické texty (tedy v překladu – byla jsem líná studentka). Jezdívала jsem Greyhoundem třicet šest hodin ze Středozápadu do Leechfieldu, potom se pekla celé dny v černých šatech u matky na verandě a četla Homéra (nebo Ovidia nebo Vergilia) a čekala, až se mě někdo zeptá, co čtu. Nikdo se nezeptal. Lidé se mě ptali, co piju, kolik vážím, kde žiju a jestli už jsem vdaná, ale žádný mi nedal příležitost, abych ho vzdělala ve Vysoké literatuře. Právě při jedné takové návštěvě jsem viděla spáleniště domu Thibideauxových a narazila rovněž na řecký termín *ate*. Ve starověkých eposech když někdo znásilní dívku, někoho zabije nebo se prostě rozběsňuje, může z toho vinit *ate*, což je jakási vášnivá, kvazidémonická zuřivost, která

člověku zatemní rozum. Tak třeba Agamemnón, když přebíral Achillovi milou, řekl: „Byl jsem zaslepen *ate* a Zeus mi uzmul zdravý rozum.“ *Ate* může přivodit víno, ale jen pokud je nějak očarované. Vzhledem k tomu, že je *ate* nadpřirozené, umožňuje člověku, kterého se zmocní, vyvinut se ze všech svých činů. Když se sousedé pokoušeli vysvětlit celou sebe/vražednou patálii rodiny Thibideauxových po třiceti letech vzorného sekání trávníku, vynášení odpadků a pravidelné docházky do kostela, použili k tomu jedno adjektivum, které jsem posléze vztáhla k Homérovu pojetí *ate*: pan Thibideaux byl „nervózní“. Žádné další bádání mi důkladnější vysvětlení nepřineslo.

V noci, kdy k nám do domu přijel šerif a máma byla uznána za víceméně dlouhodobě „nervózní“, jsem tomu slovu ještě nerozuměla. Měla jsem jenom úzkostný strach v hloubi žaludku, takový ten, který dostanete, když rodiče nejsou v dohledu a zřejmě ani nevědí, kdo se o vás postará nebo kde skončíte na noc.

Když jsme docházeli k předním dveřím, zaslechla jsem tlumený hovor sousedek. Shlukly se za odvodňovací strouhou před domem, kde stály v nočních košilích jako nějaká jednotka rychlého nasazení mimo službu, čekající na rozkazy. Když jsme byli venku, pustil mi šerif ruku. Ze stínu klobouku, se sestrou předstírající spánek nadále v náručí, mi řekl, ať počkám na horním schodu, než si promluví s dámami. Potom se vydal k nim, což mělo za následek, že si začaly přitahovat župany a zapínat svetry.

Přes tenkou noční košilku mě studil beton. Shrábla jsem ze sítě proti hmyzu dva chrousty a pokusila se je postavit na pomyslnou startovní čáru, aby si dali závod na cihle, ale jeden uletěl a druhý se prostě překulil a třepetal nožkami ve vzduchu.

Po chvíli mi došlo, že se mezi šerifem Watsonem a sousedkami rozhoduje, jaký bude té noci můj osud. Měla jsem tehdy ve zvyku smlouvat s Bohem, takže jsem se s ním

patrně v duchu handrkovala ohledně toho, kdo by si nás mohl vzít domů. *Jen ať to nejsou Smothergillovi*, modlila jsem se nejspíš. Ti měli už šest dětí a byli proslulí přísnými pravidly ohledně toho, kdo co jí a kdy. Když jsme u nich s Lecí byly jednou na noc, skončilo to tím, že jsme spolu v koupelně po půlnoci jedly pastu na zuby. Snědly jsme celou tubu, za což nás ráno popelavě šedý pan Smothergill sešlehal rákoskou. Jednou týdně chodil na chemoterapii kvůli rakovině úst a každé dítě v sousedství mělo svůj tip na to, kdy umře. Rakovina a smrt byly synonyma. Mnohem horší než rákoska byl jeho hlas připomínající skelný papír a mrzuté chování. Jeho vlastní děti mu za zády říkaly Veselý Chuck. Své nejstarší dceři dovolili Smothergillovi navštívit nás doma jen jednou. (Náš dům byl považován za „nebezpečný“, což byl důsledek toho, že matka byla „nervózní“.) Byla tak rozrušená z toho, že si můžeme otevřít ledničku, kdy se nám zachce, že na pánvičce roztavila celou kostičku másla a vypila ho z hrnku na kafe. *Pane, raději sním brouka, než abych spala na lehátku u Smothergillů. Navíc ráno vstanou kluci, stoupnou si před televizi ve spodkách a začnou hrozně prdět rukou v podpaždí. Dej mě k Dillardovým a já už navěky povedu svatý život. Nebudu plivat, škrábat, štípat ani nutit Babby Carterovou jíst hovínka.* Mezi ženami stála i paní Dillardová v bledě modrých domácích šatech na zip, paže zkřížené na prsou. Ráno dělala skořicové šneky a dovolila mi na ně kreslit cukrovou polevu. Krom toho jejich kluci museli nosit pyžamové kalhoty, když jsme u nich byly. Ale Dillardovi měli místo jenom pro jednu z nás, a to na drsném gauči v obýváku. *Snad by mohla jít ke Smothergillům Lecia*, navrhovala jsem svému Bohu, *a já bych brala Dillardovy*. Nepřála jsem Lecii nic vloženeho zlého, ale když zbyde na míse jen jeden banán, tak není co řešit, shrábnu ho já a ona se holt bez něj musí obejít. Rozhodla jsem se, že když se brouk dostane na konec cihly, než napočítám do pěti, tak bude po mém. Ale brouk dál jen třepetal a mával křidélky, aniž by urazil jediný centimetr,

a paní Dillardová se podle všeho snažila ze všech sil, aby se na mě nepodívala.

Nepamatuju se, komu nás nakonec svěřili ani na jak dlouho. Později mi bylo řečeno, že jsme zůstaly nějakou dobu u bezdětných manželů, kteří chovali ptáky. Přežívá ve mně jakási vzpomínka na voliéru se zelenými žaluziemi kolem dokola. Světlo mělo citronovou barvu, vznášel se tam prach, ve vzduchu poletovali modří a zelení papoušci s dlouhými ocasy a jejich bláznivé kroužení mi připomínalo film Alfreda Hitchcocka, ve kterém se ptáci pominou a začnou lidem vyklovávat oční bulvy. Ale tváře mých hostitelů v tom domě se odmítají nechat poznat, ať se namáhám a mhouřím oči sebevíc.

Trvalo mi dlouho poslepnout všechno, co se přihodilo, a tak tuhle část vyprávění vynechám a vrátím se k ní později. Dlouho se mi jevila beztvará a chci to tak zatím nechat. Ne že bych se na to necítila. Když je pravda nesnesitelná, mysl ji často vymaže. Ale nějaký otisk události v hlavě zůstane. Potom na sebe může přivolávat nepatřičnou pozornost čistě svou neurčitostí, jako skvrna, která zůstane na školní tabuli poté, co někdo chvatně smazal sprosté slovo. Zkoumáte pořád ten nejasný obrys, jako by se měl původní tvar nějakým kouzlem znovu objevit. Tohle prázdné místo v minulosti pak ke mně promlouvá nejhlasitěji právě tím, že je prázdné. Byla to prázdnota v životě, které jsem se bála a k níž jsem se vracela, protože jsem ji nedokázala zaplnit.

Po oné noci jsem věděla, že věci doma nejsou „v pořádku“, přestože záležitosti dosud popsané měly jen málo viditelných následků. Nikdo se už o té noci nezmínil. Nevzpomínám si, že by následovaly nějaké návštěvy sociálních pracovníků nebo zainteresovaných sousedů. Doktor Boudreaux, mám dojem, mě párkrát ošetřoval s nezvyklou něhou. A sousedé nás se sestrou tahali do hodin katechismu a na prázdninové biblické studijní pobyty a do různých loveckých táborů, aniž by se kdy zmínili, že se jim naše rodina nerevanšuje. Často jsem se u nich zjevovala na zápraží v čase večeře; doplnit proviant,

jak tomu říkal otec. Připomínalo mu to jeho cesty vlakem za hospodářské krize. Ale nikdo mi neodepřel talíř jídla, přestože všichni věděli, že ho máme doma spoustu, což pro rodiny, na jejichž prahu jsem se objevila, vždycky neplatilo.

Hlavní následky oné noci jsem si nesla uvnitř. Skutečnost, že to u nás doma není „v pořádku“, přerostla ve zjištění, že já sama nejsem „v pořádku“ či že mé přežití na světě záleží na mé neustálé bdělosti vůči nejrůznějším věcem, které nejsou „v pořádku“. Pokaždé když jsem vstoupila do silnice pod jediným semaforem v Leechfieldu, jsem očekávala, že mě srazí nákladák, který se přiřítí zničehonic (vzhledem k minimálnímu silničnímu provozu nepravděpodobně). Byla jsem takový srábek a rváč zároveň. Dokázala jsem se rozbřechet na plácku uprostřed baseballového zápasu a stejně tak někoho praštit do hlavy, aniž by mě vyprovokoval. V okolí se tradovalo, že jsem jednou na pískovišti omráčila armádní lopatkou pětiletou holčičku, s níž jsem si hrála, a pak jsem zas klidně ryla dál. Něco z téhle zlostné výbušnosti jsem měla samozřejmě vrozené. Ale něco má původ v oné noci, z níž se mi všechno vykourilo z hlavy, dokud po mně doktor Boudreaux nechtěl, abych mu ukázala modřiny, o kterých dnes vím, že neexistovaly.

Chybějící historie začíná ve skutečnosti dřív, než jsem se narodila, v době, kdy se matka seznámila s otcem a rychle se vzali z důvodů, které mi pořád nejsou zcela jasné.

Matka právě dorazila do Leechfieldu. Přijela autem z New Yorku s italským námořním kapitánem jménem Paolo. Bylo mu padesát, jí třicet a byl to její čtvrtý manžel. Matka s chlapce nerandila, rovnou se vdávala. Tak jsme to aspoň říkaly, když jsem konečně zjistila, jak to bylo s jejími sňatky před tátou. Dohromady si na své konto připsala sedm manželství, z toho dvě s ním. Přičítala tyto brzké sňatky přísným metodistickým hodnotám, které vyznávala její matka a které nedovolovaly předmanželské radovánky, jež zase měla ráda ona. Sotva s Paolem měli po líbáncích a založili domácnost v Leechfieldu, odkud chtěl vyrážet na moře, už se začali hádat.

Takže jednoho deštivého večera v zimě roku 1950 naházela všechno své oblečení, knihy a krabice na klobouky do staré fordky a vyrazila z Leechfieldu pevně rozhodnutá se už nevrátit. Zamířila na matčinu bavlníkovou plantáž, vzdálenou nějakých osm set kilometrů směrem na západ. Hned za Leechfieldem, kde dálnice číslo 73 opouští krajinu ježící se komíny rafinerie a vjíždí mezi rýžová pole a bahnitá říční ramena zvaná *bayou*, píchla gumu. Bylo to nějakých dvacet metrů od benzinky, kde táta náhodou pracoval. Díky odborům sehnal místo coby pomocný destilační dělník u Gulf Oil, ale toho večera zaskakoval na benzince za kamaráda Cootera, který mu telefonoval z Baton Rouge a zoufale ho prosil, ať to vezme za něj, že prý zrovna vyhrává v kostkách.

Všechny máminy sňatky, když jsem se o nich konečně dozvěděla – to už mi bylo přes dvacet – byly údajně náhodné. A setkání s tátou z nich bylo asi vůbec nejméně pravděpodobné. Kdyby Cooterovi zrovna nepadala kostka v nějakém zapadáku v Baton Rouge, kdyby Paolo nerozčílil matku při rozbalování krabic a kdyby pneumatika u fordky nebyla ojetá po nedávném putování přes celou zemi (Paolova matka žila v Seattlu a oni za ní jeli z New Yorku, potom na jih do Texasu, jehož zákony mámě umožnily rychle se zbavit manžela číslo tři a vzít si číslo čtyři)... Tohle všechno přispělo k tomu, že matka toho večera doslova ztroskotala u otcových nohou na dálnici č. 73.

Říkal, že když ji poprvé spatřil, žhnul měsíc tak jasně, jako by na ni mířil reflektor. Odmítla nabídku, že jí pomůže auto zvednout na hever, a nadávala jako dlaždič, protože se jí nedařilo uvolnit šrouby. Matka tvrdí, že nadávat se naučila jen krátce předtím od Paola. Táta říkal, že proud vybroušených nadávek byl tak neslučitelný s jejím oblečením (měla na sobě béžový hedvábný kostým) a s newyorskou poznávací značkou, že na něj ohromně zapůsobil. Nikdy předtím neslyšel žádnou ženu nadávat tak vybranými výrazy.

Vyměnila pneumatiku a nepochybně si všimla, že táta vypadá dobře, takovým tím drsným způsobem. Byl částečně indiánského původu (nikdy jsme nezjistily, z jakého kmene), měl černé vlasy a ostré rysy. Úsměvem a odstávajícíma ušima připomínal Clarka Gablea. Vzhledem k tomu, že se máti považovala tak trochu za bohémskou verzi Scarlett O'Harové, pocítila k němu hlubokou a okamžitou přitažlivost. Měla bych také poznamenat, že ráda navazovala hovory nejružnějšího druhu a právě vstoupila do stadia zaníceného marxismu. Celé roky nosila v kabelce Kapitál. Táta se angažoval v Odborovém svazu chemického, ropného a atomového průmyslu. Kdykoli se projednávala nová zaměstnanecká smlouva, tedy každé dva roky, bylo ho vidět v první řadě demonstrujících křiklounů a rváčů. Byl to zkrátka texaský dělník s kapkou indiánské krve a povahovými rysy, které jí připadaly heroické.

Babička v Lubbocku mezitím pekla štrúdl v očekávání matčina návratu, když vtom se ozval telefon, že dcera uvízla v Leechfieldu. Babička se už nějakou dobu modlila, aby se matka s Paolem usmířila. Začala ji nabízet potenciálním manželům, když jí bylo teprve patnáct. Jako kdyby prodávala chovnou krávu, říkala matka, vykrmenou pro toho, kdo dá nejvíc. Paolo se splaceným fordem a lodí kotvící v Mexickém zálivu vypadal jako „výhodná partie“. Krom toho vytáhl matku z New Yorku, kde se děje kdovíco, a převezl ji do Texasu. Našeho otce ovšem považovala za úlisného křupana, který obloudil její jediné dítě a přiměl ho nastěhovat se do dvoupokojového bytu v řadovce, ačkoli by si zasloužilo žít na velkém ranči. Paolo byl vlastně jediný matčin manžel, jehož existenci babička vzala na vědomí – až na tátu, pochopitelně, kterého nemohla dost dobře ignorovat. Doufala, že si z Paolova příběhu vezmu ponaučení v tom smyslu, že rozvést se s mužem v zajištěném postavení kvůli někomu, kdo vstává do práce s píchačkami, svědčí o špatném vkusu. Aspoň jsem se od babičky něco o Paolovi dozvěděla. Protože naléhat na matku, aby mi řekla cokoli ze své minulosti, vedlo vždycky

jen k tomu, že obrátila oči v sloup, vzala si aspirin a prospala celé odpoledne.

Nutno uznat, že se Paolo matky nevzdal tak snadno jako ostatní. Šel po ní, jak se říká, jako slepice po flusu. Každý týden posílal do jejího pokoje v hotelu žluté růže a pořád jí chodily bonboniéry s višněmi v čokoládě, až je táta nakonec začal odnášet spolubydlícím na ubytovně a ti je do sebe házeli plnými hrstmi. Posléze sebral Paolo odvahu, nebo možná zoufalství, a dostavil se k finálnímu rozuzlení dramatu. Z nějakého důvodu si představuju tátu nataženého na úzké posteli v nátělníku a trenýrkách, mhouří oči jako had, a Paola v bavlňeném svatebním obleku, jak vchází nahrbený do pokoje pod šikmým stropem. Máti je tu také a všechno sleduje. V jednu chvíli dosáhne rozhovor vrcholu a Paolo nazve matku děvkou a nato ho táta mocně nakopne do zadku. Bylo to poprvé, co máma viděla tátu se prát. (Popravdě řečeno, moc toho praní nikdy nebylo, aspoň co já jsem byla svědkem. Táta dal obvykle někomu pěstí a soupeř spadl na zem. Tím zápas skončil.) Pak si představuju Paola, jak se spíše plazí, než schází ze schodů. Odplul do Saúdské Arábie a už se neukázal. Teprve o pár desítek let později jsem našla jeho fotku v nějaké krabici a zeptala se mámy, kdo to sakra je.

Když se naši v Leechfieldu na radnici brali, připil táta na závěr obřadu mámě ze stříbrné placatky, kterou mu koupila jako dárek. „Díky ti, že si mě nebožáka bereš,“ řekl. Byl zvyklý na holky z fastfoodů a od krav, ale teď se nechal slyšet, že matka představuje zcela nový a vyšší živočišný druh.

Popravdě řečeno si matka tátu vzala nejspíš ze strachu. Sice se ráda chlubila, že za války studovala uměleckou školu v Greenwich Village (v Leechfieldu byla někdo, to mi můžete věřit), ale na kontě už měla varovnou řádku manželů, odstrašující natolik, že udělala nejlíp, když o nich mlčela. A její ekonomický sestup byl setrvalý: během patnácti roků se přesunula z venkovského sídla v Connecticutu na parkoviště karavanů v Leechfieldu. Ale divošská povaha se ani v citově

okoralých padesátých letech jaksi nestačila uklidnit. Celou tu dobu ji děsilo, že pořád o něco přichází. Táta byl hezký chlap a zosobňoval tu správnou směs grázla a řádného občana. Manýry, které si osvojila, aby dělala dojem na své studené manžely ze Severu, ho nikterak neoslovily. Jediný Marx, kterého znal, byl Groucho, jediný tanec, který uměl, byl cajunský two-step. První noc, kdy spolu spali, vzal utěrku a lahev s dřevným lihem a setřel jí make-up s tím, že chce vidět, do čeho jde.

Ze začátku vypadalo manželství dobře. Z podpory pro veterány si koupili domek v ulici plné stejných řadovek. To bylo víc, než o čem kdy táta mohl snít. Byl tak hrdý na to, že jeho žena má na krku víc než jen účes, že pro ni vyrobil poličky na knihy o umění, její obrazy rozvěsil po domě a slíbil zařídit ateliér, aby nemusela mít malířský stojan v jídelně.

Táta vyrůstal se třemi hlučnými bratry a sestrou mezi dřevorubci v borovicových lesích východního Texasu, v místě zvaném The Big Thicket, Velká houština. Neznali pořádné opravdové peníze, kávu a cukr kupovali na potravinové lístky v podnikovém obchodě Kirby Lumber Company. Mimo tyto požitaviny a luxus, jakým bylo kaliko na oblečení, si všechno potřebné vypěstovali, zastřelili a chytili sami.

Tenhle svět zmizel už před mým narozením, ale mám ho v paměti. Táta mi toho vyprávěl o svém dětství tolik, že se mi zdá v mnoha ohledech živější než to moje. Líčil je opakovaně publiku spřízněných opilců, se kterými hrál ve volném čase domino. Scházeli se v Americké legii či vzadu v rybářských potřebách, když si jejich manželky myslely, že šli jen zaplatit složenky nebo že schůzují v domě odborů. Jedna našťvaná manželka je nakonec překřtila na „Klub lhářů“ a to jim zůstalo. Nic pravdivého se tam věru neříkalo.

Kromě Božího hodu, kdy se časné ráno vídali na parkovišti u Legie, aby si skrz okna svých pickupů vyměnili identické lahve Jacka Danielse, neměli tihle chlapi žádná oficiální místa ani časy setkání. Nikdy jsem nezaznamenala, že by

něco plánovali. Nikdy si netelefonovali. Jejich manželky a děti nikdy nepřišly se vzkazem, že se mají sejít tam a tam. Prostě se jen shlukovali, jakoby instinktivně, v určitou hodinu na místě, které se nějakým kouzlem ocitlo v jejich kolektivním podvědomí. Nikdy se tam nevyskytla žádná žena. A já jsem byla jediné dítě, které u toho mohlo být, což často platilo jako důkaz, že jsem beznadějně zkažená. Řekla jsem si obvykle tátovi o peníze na kolu nebo na shuffleboard nebo na odemknutí kulečnickového stolu a bylo jen otázkou času, kdy na nás někdo houkl, že mě táta kazí, a půjde-li to takhle dál, bude to dítě dočista k ničemu. Podobné komentáře jsem tak nějak chápala. Někdy jsem dokonce minci vrátila a raději se od kulečnicku držela dál. Ale táta jen zavrtěl hlavou, když mu to někdo vyčítal. „Nechte ji bejt. Ať si dělá, co chce, je už dost velká, že jo, Pokey?“ Na to jsem pokaždé odpověděla, že asi jo.

Táta byl ze všech chlapů v Klubu lhářů nejlepší vypravěč. Když začal mluvit, všichni muži zmlkli, prohlíželi si dlaně nebo karetní list, případně kroužky pěny v pivní sklenici, s výrazem věřících na modlitbách. Táta měl dar věrohodnosti bez ohledu na to, kolik odboček jeho nekonečné vyprávěny měly nebo jak moc se odchýlil od původního tématu, než se k němu zase vrátil. Zvládl tohle umění, stejně jako třeba blafování v pokeru, patrně dávno předtím, než jsem přišla na svět. Jeho drsná, napůl indiánská tvář měnila rejstřík od chmurné neurčitosti k naprosto nečekané karikatuře. V zásobě měl typické výrazy pro typické postavy. Když vytrčil bradu, znehybněl a začal mhouřit oči, bylo mi jasné, že zaslechnu náznak irského nářečí jeho strýčka Huskyho. Oči dokořán značily černocho Ugha, který ho naučil hrát karty a kostky. Jeho sestra zásadně špulila rty na znamení nesouhlasu. Jeho matka nosila ohromný čepec jako nějakou modrou svatozář, takže když ji představoval, rozevřel dlaně za hlavou a říkal: *A zde přichází máti.*

Jasně si otce vybavuju jednoho odpoledne v Klubu lhářů. Sedí u vratkého karetního stolu zatíženého lahví. Ještě

dnes je ta scéna tak živá, že si nemůžu pomoci a popíšu ji v přítomném čase.

Komíhám nohama na barové stoličce v Legii a loupu nepražené buráky z rezného sáčku. Táta posunuje dominové kameny na stole. Vydávají takový ten ťukavý zvuk. Jsem v předškolním věku, dny se dosud zdají bez začátku a bez konce, znehybněné v pivem prosáklém šeru Legie.

Cooter se ptá táty, jestli někdy plánoval utéct z domu. „Nikdy jsem to neplánoval,“ říká táta, pak si zapálí cigaretu, aby získal čas, a sbírá z jazyka pár snítek tabáku, jako kdyby to mohlo trvat věčnost. „Fotr mi dal stříbrnej dolar a řekl, ať jdu do města koupit kafe. Bylo to přes koleje. Kolem jel vlak a v zatáčce musel zpomalit. No a jak zpomalil, naskočil jsem na něj i s dolarem.“

Pak jsem mlátil obilí v Kansasu. Spal jsem u jednoho parchanta ve stodole ještě s dalšíma chlapama. Jmenoval se Hamlet. Největší hajzl, co kdy chodil po zemi. Od svítání až do oběda nám nepřines nic k pití. A oženil se s nejkrásnější ženskou, jakou jste kdy viděli. Zadek jako dva buldoci v pytli.“ Poslední věta všechny rozesměje.

Ptám se táty, jak se dostal zpátky domů, a on se vrací k tématu. Čekám, co řekne, a rozloupnu nehtem další oříšek. Nepražená skořápka je měkká jako kůže, masíčko buráku jako žvýkačka a nesolené skoro bez chuti. Táta dopije pivo a položí dominový kámen na místo. „Ňák mi to tam nesesedělo. Tak jsem znovu naskočil na nákladní vlak se dvěma mašinama z Kansas City do New Orleansu. Dovedete si představit, jaká tam byla kosa?“ Rozhlédne se po všech okolo, jako bychom snad chtěli o té zimě pochybovat. „Vít, co táhnul skrze ten hytlák, řezal jak břitva. Ten vám vykuchá pajšl, ne že ne. Až potom, snad v Arkansasu, naložili nějakej dobytek a já jsem se přitulil k jedný starý dojnici. Bez ní bych chcípnul mrazem. Často na ni myslím, na tu starou krávu. Zkoušel jsem ji podojit, ale vymačkal jsem z ní jen ztuhlej rampouch. Jako nanuk.“

„To jsou ale kecy,“ říká Shug. Je to jediný černochoch, kterého jsem kdy v Legii viděla, a to ještě dochází, jen když přijdou i ostatní chlapi. Na hlavě má tmavozelený placatý klobouk a za stuhou zasunutou žolíkovou kartu. Je známý tím, že tátovy kecy zlehčuje a trvá na tom, aby je doplnil nějakým věrohodným důkazem.

„Nekecám,“ říká táta a nasype trochu soli do trojúhelníkového otvoru v plechovce od piva. „Naskoč si v lednu do takovýhleho vagonu a svez se s ním. Budeš chcát kostky ledu. To ti kurva garantuju.“ Chlapi kroutí hlavou a já vidím, že táta promýšlí další tah tím, že předstírá soustředění nad hracími kameny. Má je seřazené jako cihly ve zdi, a když jednu vybere, předvede s ní malé divadlo, umístí ji patřičně na stůl a zapíše si skóre. „Z vedlejšího vagonu vyložili jednoho chlapa, byl tuhej jako prkno. Byl to dědek. Nemá co jezdit ve vlacích takhle starej. A pak, když jsme ho shodili dolů a od-táhli ho – čtyři nebo pět se nás s ním muselo vláčet –, vykultáel se mu z nohavice asi tucet těchhle chlupatejch věcíček. Velkejch, jako máš palec, a bílejch.“ Ukazuje přesnou velikost na vlastním palci.

„To byly určitě perly,“ ozve se Shug.

Táta zírá upřeně někam do prázdna, jako by tam stál sám zmíněný stařík a čekal, zda jeho příběh zazní ve správné verzi, a sledoval tu nevědomost, kterou teď táta musí snášet. „Nic takovýho. Když budeš chvíli zticha, tak ti, ty pako, řeknu, co to bylo.“

„Nech ho, ať to dopoví,“ říká Cooter a skloní hlavu do kouře z doutníku. Cooterovi vadí, že je Shug barevný, a nevynechá jedinou příležitost, jak ho urazit, což ostatní nijak neprožívají. Shug mi ale dává fíkové sušenky, co vozí v kastlíku přístrojové desky, takže se cítím provinile, když ho bezdůvodně zesměšňuji a já se ho nezastanu. Ale znám pravidla a držím se stranou.

„Jeden chlapík měl v báglu černou pánev. Tak jsme u železničního překladiště rozdělali oheň. Byl tam už předtím